

Asia: OPH-3855-2024 /perusopetus

Espoon lausunto lausuntopyyntöön perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista

Lukua 4 koskevat huomiot

Lukua 4 koskevat huomiot

Espoon kaupunki toteaa, että luvussa 4 mainitaan useampaan kertaan oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, mutta ei kuitenkaan kerrota riittävän selkeästi, mitä niillä kokonaisuutena tarkoitetaan. Espoo toivoo selkeää viittausta lukuun 7, jossa nämä on selitetty hieman paremmin.

Espoon kaupunki katsoo, että hyviä lisäyksiä luvussa 4 ovat ne, joissa todetaan, että toimintakulttuuria tulee systemaattisesti johtaa ja kehittää ja että jokainen opettaja on opettamansa oppiaineen kielen opettaja.

Kaupunki toteaa, että luvun 4.1 toimintakulttuurin rakentumista koskevassa listassa ei ole mainittu arviointikulttuuria eikä oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä, jotka on kuvattu olevan keskeinen osa koulun toimintakulttuuria muualla perusteluonnoksessa.

Lisäksi Espoon kaupunki toteaa, että opetuksen järjestäjän kuvattavaksi on määrätty asioita, joita pitää täsmentää soveltuvin osin lukuvuosisuunnitelmassa. Koska esimerkiksi resursointikysymykset eivät ole opetussuunnitelman sisältöä, tulisi listasta selkeästi erottaa, mitä tulee sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja mitä lukuvuosisuunnitelmaan ja mikä jätetään päätettäväksi opetuksen järjestäjän muissa asiakirjoissa.

Lukua 5 koskevat huomiot

Luvun 5.4 alalukuja koskevat huomiot

Toiminta-alueittain järjestettävä opetus on siirretty luonnoksessa tuen muodosta opetuksen järjestämistavaksi. Luonnoksessa todetaan, että "Toiminta-alueittain järjestettävässä opetuksessa olevan oppilaan oppimisen tavoitteet määritellään toiminta-alueittain". Espoo katsoo, että oppilaan oppilaskohtaiset tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä sekä edistymisen arviointia ei ole mielekästä kuvata oppilaskohtaisessa "tuen toteuttamista koskevassa suunnitelmassa", vaan oppimista ja edistymistä koskevassa suunnitelmassa ("oppimissuunnitelma"?), koska kyse on opetuksen järjestämistavasta, ei tuen muodosta.

Espoon kaupunki toivoo, että perusopetuksen opetussuunnitelmassa olevat termit määriteltäisiin yhtenäisesti/tasalaatuisesti esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa. Esimerkkinä käsitteet monialainen/moniammatillinen (esiopetuksen luku 5.4.2).

Espoo pitää tärkeänä, että tavoitekokonaisuuksittain etenevässä opetuksessa ei tulisi voida poiketa perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista, vaan tavoitekokonaisuuksittain etenevän opetuksen tulee noudattaa valtioneuvoston tuntijakoasetusta ja opetussuunnitelman perusteita.

Lisäksi Espoo katsoo, että tavoitekokonaisuuksittain opiskelua tulisi tarkentaa siten, että sen voi määrittellä yksittäisten oppilaiden kohdalla tarvittaessa määräaikaiseksi, jolloin tavoitekokonaisuuksittain opiskelu voisi esimerkiksi auttaa muualta muuttaneita oppilaita opiskelemaan puuttuvia kokonaisuuksia, mutta ohjaisi myöhemmin jatkamaan opiskelua oman vuosiluokan tavoitteiden mukaisesti.

Espoo ehdottaa myös, että tavoitekokonaisuuksittain opiskelussa opiskelu etenisi vuosiluokkakokonaisuuksien sisällä seuraavalla tavalla: Tavoitekokonaisuuksittain opiskelevalle oppilaalle laaditaan opetussuunnitelman perusteissa olevien oppiaineiden opetuksen tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden mukainen suunnitelma vuosiluokkakokonaisuuksittain 1–2, 3–6 ja 7–9. Seuraavan vuosiluokkakokonaisuuden tavoitteisiin siirtyminen oppiaineessa edellyttää edellisen vuosiluokkakokonaisuuden tavoitteiden suorittamista hyväksytysti.

Espoon kaupunki toivoo täsmennystä alalukuun 5.4.6 niin, että tekstissä täsmennetään selkeästi, kenelle ja millaisissa tilanteissa konsultatiivista sairaalaopetuspalvelua annetaan, jottei sairaalaopetusta antavan koulun resurssit ruuhkaudu konsultaatiopyyntöjen vuoksi. Erityisesti kohta ”palvelua voidaan tarjota myös muiden kuin erikoissairaanhoidossa jo olevien oppilaiden opetuksen järjestämiseen” vaatii täsmennystä siitä, ketä palvelu tällöin koskee ja ketä se ei koske.

Kohdassa 5.4.7 mainitaan etäopetus. Espoon kaupunki toteaa, että kun perusopetus on pääsääntöisesti lähiopetusta, tulisi luvussa tuoda esiin, että etäopetus olisi mahdollista vain painavista terveydentilaan liittyvistä syistä. Lisäksi Espoo katsoo, että luvussa voisi tuoda tarkemmin esiin etäopetuksessa huomioitavia seikkoja.

Luvussa todetaan: ”On hyvä huomioida, ettei poikkeavia järjestelyitä tule käyttää tilanteessa, jossa edellytykset oppivelvollisuuden suorittamisen määräaikaiselle keskeyttämiselle täyttyvät.” Espoo toteaa, että oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen edellyttää huoltajan hakemusta. Voi tulla tilanteita, jossa huoltaja ei halua hakea oppivelvollisuuden keskeyttämistä, vaikka edellytykset sille olisi.

Espoo toivoo tarkennusta siihen, että mikäli oppilas saa terapiaa (esim. puheterapia/toimintaterapia) koulupäivän aikana koululla, voiko tämän ajan sisällyttää oppilaan vuosiviikkotuntimäärään ja miten vastuunjako koulun ja terapian osalta toteutuu koulupäivän osalta.

Lukua 6 koskevat huomiot

Palautetta ja konkreettisia muutosehdotuksia perusteluonnoksen lukuun 6.

Alaluvussa 6.2 todetaan: ”Maahanmuuttotastaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa otetaan huomioon perusopetuksessa opiskelema aika ja yksilölliset oppimisen edellytykset. Oppilaalle annetaan tilaisuuksia osoittaa oppimistaan monipuolisesti kielivarantaan hyödyntäen. Koska opetuksen tavoitteiden saavuttaminen ja osaamisen osoittaminen edellyttävät opetuskielen ja

tiedonalojen kielen hallintaa, arvioinnissa tulee myös huomioida oppilaan saama tuki opetuskielen ja tiedonalojen kielen oppimisessa.”

Espoon kaupunki toivoo asian muotoiltavan opetussuunnitelman perusteisiin niin, että summatiivisessa arvioinnissa noudatetaan yhteisiä arviointikriteerejä ja formatiivisessa arvioinnissa huomioidaan oppilaan saama tuki ja tuettu suoriutuminen sekä annetaan ohjaavaa palautetta. Espoo näkee hyvänä asiana sen, että luonnoksessa sanotaan osaamisen osoittamisen edellyttävän opetuskielen hallintaa. Oppilaan oman kielivarannon hyödyntäminen osaamisen osoittamisessa vaatii kuitenkin täsmennystä. Mitä tarkoitetaan sillä, että oppilas saa hyödyntää kielivarantoaan? Tarkoitetaanko tällä sitä, että oppilas saa esimerkiksi vastata kokeeseen hindin kielellä ja vastaus käännetään tekoälyn avulla opetuskielelle? Espoo katsoo, että on hyvä, jos oppilaalle annetaan esimerkiksi mahdollisuus kirjoittaa yksittäisiä sanoja vahvimmalla kielellään, mikäli hän ei osaa niitä opetuskielellä. Oppilaan opetuskielen kehittymistä ei kuitenkaan tue se, että kokeisiin vastataan kokonaan vahvimmalla kielellä. Jatko-opinnoissa edellytetään, että oppilas osaa eri oppiaineiden aiheet ja termistön opetuskielellä. Tämän vuoksi Espoo katsoo, että osaamisen osoittaminen tulee antaa opetuksen kielellä. Päättöarvioinnin tulee olla realistista, ja sen tulee antaa realistinen kuva opetuskielen sekä eri aineiden osaamisesta oppilaalle, huoltajalle ja seuraavalle oppilaitokselle.

Espoo katsoo, että alalukuun 6.7 lisätty maininta myös hylätty -merkinnästä on tarpeellinen. Kaupunki esittää kohdan kirjattavaksi näin: ”Oppimäärältään alle kaksi vuosiviikkotuntia käsittävät valinnaiset aineet ja tällaisista oppimääristä koostuvat kokonaisuudet arvioidaan sanallisesti merkinnällä hyväksytty tai hylätty”.

Espoon kaupunki viittaa alaluvun 6.9. kohtaan, missä viitataan perusopetuslain 35 §:ään ja todetaan, että oppilaan tulee osallistua opetukseen, ellei hänelle ole terveydellisistä syistä tilapäisesti myönnetty siitä vapautusta. Ko. 35 §:ssä poissaoloa ei ole rajattu terveydentilaan liittyviin syihin.

Alaluvun 6.10 osalta Espoo toteaa, että myös 15 vuotta täyttänyt oppilas itse voi tehdä uudelleen arviointipyyynnön.

Espoon kaupunki pitää hyvänä, että alaluvussa 6.11.1 rajatun oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden arviointi on käsitelty erikseen ja siihen on tehty valtakunnalliset täsmennykset. Espoo pitää kuitenkin ongelmallisena sitä, että oppilas, jonka oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, saa perusteluonnoksen mukaan päättötodistukseen arvosanan 5*. Arvosana 5* on KOSKI-palvelussa jatko-opintoihin haettaessa saman arvoinen, kuin yleisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden arvosana 5. Rajatun oppimäärän oppilaat saavat tällöin toisen asteen haussa edun, joka ei ole rajatun oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden eikä muiden oppilaiden kannalta tarkoituksenmukainen. Espoo katsoo, että oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi rajatun oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden päättöarvosana tulisi antaa sanallisena.

Lukua 7 koskevat huomiot

7. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Espoon kaupunki toteaa, että esiopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksessa käsitteet moniammatillinen ja monialainen on määritelty perusopetuksen vastaavia (lukuissa 7.2, 7.4.1 ja 7.6) tarkemmin/selkeämmin. Espoo toivoo, että määritelmät ovat yhdenmukaiset esiopetuksen kanssa.

7.1 Oppilaan oikeus oppimisen ja koulunkäynnin tukeen

Espoon kaupunki näkee perusteluonnoksessa erittäin ongelmallisena sen, että luonnoksessa kuvataan oppimisen ja koulunkäynnin järjestämisen pohjautuvan ensisijaisesti suunnitelmallisesti toteutettaville ”oppimisen edellytyksiä tukeville opetusjärjestelyille”, jotka ”koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa” ja ovat ”keskeinen osa koulun toimintakulttuuria”. Tässä lähestymistavassa jokaisen yksittäisen opettajan jokapäiväinen arjen pedagogiikka ja sen merkitys niin ryhmän kuin yksittäisten oppilaiden opetuksessa jää vähälle huomiolle, ikään kuin systeemisten ratkaisujen varjoon. Espoo haluaa korostaa jokaisen opettajan perustyössään tekemien pedagogisten taitojen ja ratkaisujen merkitystä, arvoa ja tärkeyttä oppilaiden oppimisen tukemisessa. Esimerkkinä mainittakoon jokapäiväinen opetuksen eriyttäminen, mikä tosin on mainintana oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen listassa (luku 7.2).

Espoo katsoo ongelmallisena myös sen, kun luvussa 7.3. sanotaan, että ”Ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla tarkoitetaan kaikkia oppilaita koskevia ryhmäkohtaisia järjestelyjä. Näitä ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan muun opetuksen yhteydessä antama opetus.” Tästä saa helposti käsityksen, että kaikkia oppilaita tuetaan lähinnä ryhmäkohtaisilla tukimuodoilla, eli järjestämällä yleistä tukiopetusta, opetuskielen tukiopetusta ja erityisopettajan muun opetuksen yhteydessä antamaa opetusta. Yksittäisen opettajan oikeus ja vastuu käyttää ryhmässä pedagogisia keinoja hämärtyy.

Espoo kaupunki toivoo tarkennusta käsitteeseen ”vaikeuksia osallistua opetukseen”. Luvussa 7.1. todetaan, että ”Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen (tai suoriutua opinnoistaan), on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin” ja ”Oppilaalla on oikeus myös oppilaskohtaisiin tukitoimiin, (jos osallistuminen säännöllisesti tarjottuihin ryhmäkohtaisiin tukimuotoihin ei riitä tukemaan häntä opinnoissaan, tai) jos hänellä on edelleen vaikeuksia osallistua opetukseen”. Koskeeko käsite oppilaita, joiden on vaikea syystä tai toisesta tulla kouluun?

7.2 Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt ja johtaminen

Espoon kaupunki kaipaa täsmennystä siihen, mitä oppimisen edellytyksillä tarkoitetaan. Termiin viitataan myös muissa luvuissa. Voisiko termin lyhentää muotoon ”oppimista tukevat opetusjärjestelyt”? Toisaalta käsite olisi sisällöltään edelleen hyvin laaja, sillä perusteluonnoksessa sanotaan, että ”Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa”. Perusteluonnoksessa sanotaan myös, että ko. opetusjärjestelyt ”ovat keskeinen osa koulun toimintakulttuuria”. Espoo toteaa, että kuitenkin luvun 4.1 kohdassa, jossa kuvataan mistä toimintakulttuuri rakentuu (”Toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu”), ei oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä ole mainittu.

7.3 Ryhmäkohtaiset tukimuodot ja niiden tavoitteet sekä järjestäminen

Alaluvun 7.3.1 osalta Espoo toivoo selvennystä siihen, millä tavalla yleinen tukiopeus eroaa opettajan jokapäiväisestä opetuksesta, vai tarkoitetaanko yleisellä tukiopetuksella tästä lähtien myös kaikkea opettajan perustyönään toteuttamaa opetusta. Luonnoksessa sanotaan, että ”osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan”. Espoo näkee, että nämä kuuluvat jokaisen opettajan jokapäiväisen opetustyöhön ja ovat opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti jo osa opetusta.

Espoo katsoo luvun 7.3.2 osalta, että on hyvä puhua oppiaineen tekstin sijaan yleisesti oppiaineen kielestä ja ehdottaa seuraavaa muutosta: ”Opetuskielen tukioetuksessa keskitytään kullekin oppiaineelle ominaisen kielen yhteiseen tarkasteluun, kielen tyypillisten piirteiden löytämiseen ja opiskelun edellyttämien tekstien ohjattuun tuottamiseen.”

7.4 Oppilaskohtaiset tukitoimet

Espoon kaupunki pitää hyvänä asiana, että jos oppilaan tukitoimien tarve on niin ilmeinen, että oppilasta ei perusopetuksen alkaessa voida riittävästi tukea ryhmämuotoisilla tukimuodoilla, voidaan oppilaskohtaisten tukitoimien tarpeen arviointi aloittaa poikkeuksellisesti jo ennen perusopetuksen alkamista. Kohdassa voisi vielä tarkentaa, millaiset seikat voivat osoittaa em. ilmeisyyttä (vrt. Esiopetuksen perusteiden kohta 5.3.1).

Espoon kaupunki toivoo, että oppilaskohtaisen tuen tarpeen arviointi ja toteuttamista koskeva suunnitelma olisi yksi asiakirja, jolle laadittaisiin valtakunnallinen pohja. Lisäksi Espoo toivoo, että kirjaaminen on mahdollisimman kevyttä, jotta tavoite nykyisen kirjaamisen kevenemisestä toteutuu. Espoo näkee tärkeänä, että täsmennetään sitä, miten oppilaskohtaisten tukitoimien päätös voidaan purkaa ja miten päätöstä muutetaan.

Espoo nostaa esiin kysymyksiä alalukuun 7.4.1 liittyen. Siinä todetaan, että opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset voivat tarvittaessa ja pyydettyäessä osallistua tukitoimien tarpeen arviointiin, ja opiskeluhoitopalveluista vastaavat hyvinvointialueet. Jos opetuksen järjestäjä katsoo, että opiskeluhoitopalvelu osallistumiselle on tarvetta, onko opiskeluhoitopalvelun ammattilaisella velvollisuus osallistua? Voiko hoitaja tällaisessa tilanteessa kieltää opiskeluhoitopalvelun ammattilaisen osallistumisen? Miten ja millä osin oppilaskohtaisia salassa pidettäviä tietoja voidaan luovuttaa opiskeluhoitopalvelun ammattilaiselle?

Alaluvussa 7.4.1 sanotaan, että ”poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle.” Espoo katsoo, että näiden oppilaiden tukeminen tulisi olla kuvattuna luvussa 7.3, vai millä tavalla näiden oppilaiden opetukseen osallistumista tuetaan? (Kts. myös kohdassa 7.1. todettu).

7.5 Perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen

Espoon kaupunki näkee ongelmallisena sen, että oppilas, jonka oppimäärää tai tavoitteita on rajattu, saa perusteluonnoksen mukaan päättötodistukseen arvosanan 5*. Arvosana 5* on KOSKI-palvelussa jatko-opintoihin haettaessa samanarvoinen kuin yleisen oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden arvosana 5. Mielestämme rajatun oppimäärän oppilaat saavat tällöin edun toisen asteen haussa. Espoo ehdottaa, että oppilaiden yhdenvertaisuuden vuoksi rajatun oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden päättöarvosana annetaan sanallisena.

Muut huomiot

Muita huomioita perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksesta

Espoon kaupunki toteaa, että Opetushallitus on muuttanut tässä päivityksessä selkeästi perusteasiakirjan luonnetta. Espoo katsoo, että opetussuunnitelman perusteiden tulee jatkossakin olla valtakunnallisia määräyksiä, jotka määrittelevät opetuksen tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit ja luovat yhtenäisen pohjan paikallisille opetussuunnitelmille. Kaupunki katsoo, että luonnosversiota tulee tarkastella kokonaisuudessaan tästä näkökulmasta käsin ja palauttaa se opetussuunnitelman perusteiden tasolle.

Espoo toteaa, että tämänhetkisessä luonnoksessa läpi asiakirjan, edellytetään paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvattavaksi lukuisia asioita, jotka eivät ole opetussuunnitelmallista sisältöä, vaan liittyvät esimerkiksi johtamisjärjestelmään ja osaamisen kehittämisen suunnitelmiin, joista linjataan kaupungin muissa asiakirjoissa. Espoo toteaa lisäksi, että etenkin suurissa kaupungeissa opetussuunnitelman jatkuva päivitys poliittisen organisaation kautta ja uuden version läpivienti kentällä ei ole mahdollista. Opetussuunnitelmaan tulisi sisällyttää vain asioita, jotka eivät muutu lyhyin aikavälein. Espoo toivoo, että perusteteksti olisi selkeä ja yhdenmukainen, niin että paikallisesti kirjattavia ja täsmennettäviä asioita olisi myös sitä kautta huomattavasti vähemmän, kuten oppimisen tuen uudistusta koskevissa puheenvuoroissa on ennakkoon matkan varrella kerrottu.

Espoon kaupunki toteaa, että esi- ja perusopetuksen perusteluonnosten pohjalta oppilaan saama tuki ei muodosta eheää kokonaisuutta esi- ja perusopetuksen kesken, vaan lain tulkinta on varsin erilainen näille laadituissa perusteluonnoksissa. Epäselväksi jää mm. se, miksi opetuskielen tukea ei anneta lapselle jo esiopetuksessa, jolloin hänen kielelliset valmiutensa olisivat paremmat perusopetukseen siirryttäessä.

Espoon kaupunki toivoo, että perusopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksissa käytetyt käsitteet määritellään selkeästi, kukin tarkoituksenmukaisimmassa luvussa tai luvun alaluvussa niin, ettei käsitteen sisältöä tarvitse rakentaa poimimalla erilaisia kirjauksia useista eri luvuista. Kaupunki esittää myös, että lukujen sisältöjä jatkotyöstetään siten, että ne tukevat toisiaan, eikä niiden välillä ole ristiriitaisuuksia.

Espoo näkee tärkeänä, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien ja tuen järjestämisen kokonaisuuden tulisi vahvistaa jatkumoa lapsen yhtenäisellä kasvun ja oppimisen polulla. Tämänhetkisissä luonnoksissa tämä ei vielä toteudu.